

Sari Rauhamäki

Työtätekeivistä käsistä puhtaiksi ja kirjoittaviksi

Väitöshaastattelussa Saara Tuomaala

Saara Tuomaala teki Suomen historian alan gradunsa kansakoululaitoksen synnystä. Tutkielmaa varten hän haastatteli neljäätoista sotienvälisenä aikana kansakoulun käynnyttä henkilöä ja kiinnostui suullisesta historiasta. Kaikilla tahoilla haastattelumetodia historian tutkimuksessa ei katsota ennakkoluulottomasti, mutta Päivi Setälän vetämässä naishistorian seminaarissa Tuomaalan idea jatkotutkimuksesta otettiin innostuneesti vastaan, haastateltavia kertyi loppujen lopuksi lähes seitsemänkymmentä ja väitöskirja tarkastettiin Helsingin yliopistossa marraskuussa 2004.

-Vastaväittäjäni Anne Ollila ei yllätyksekseni puuttunut oral history -metodin käyttöön ollenkaan väitöstilaisuuden aikana. Sen sijaan tekstissä korostui hänen mielestään liikaakin kurjuusnäkökulma. Ei siis ole pelkoa, että olisi tullut kirjoitettua imelää vaikeuksien kautta voittoon -tarinaa. Mitä kurjuuteen tulee, se on osa kertojien kokemusta, ja ne halusin välittää kokonaisina.

Sisällissodan jäljet, modernisaatiokehitys, sukupuolinäkökulma... Käytät kautta linjan kolmea laajaa perspektiiviä, joista moni olisi tyytynyt yhteenkin.

-Ajankohta asettaa vaatimuksensa: siinä isänmaan rakennuksessa kaikki nämä elementit olivat läsnä. Se juuri tekee 1920- ja 30-luvuista kiinnostavan tutkimusajanjakson. Toisaalta lapsuuden tutkiminen nimenomaan lapsen, ei hallinnon ja aikuisten näkökulmasta, on vaarattomaksi koettu tapa lähestyä poliittisten ristiriitojen ja vastakkainasettelun värittämää aikakautta. Jos olisin kysellyt haastateltavilta poliittisesta osallistumisesta tai seksisuhteista, olisi vastaanotto ollut varmasti toisenlainen. Nyt haastatteluista kieltäytyi vain kolme

henkilöä, joista, kuvaavaa sinänsä, kaksi juuri omaan lapsuuteen ja nuoruuteen liittyvien traumaattisten muistojen vuoksi.

-Kiinnostavaa oli huomata, että tutkimieni paikkakuntien harvoissa käsityöläisperheissä lasten koulunkäyntiin suhtauduttiin keskimääräistä myönteisemmin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että suhtautuminen olisi ollut vain kielteistä tyypillisissä vähävaraisissa maalaiskodeissakaan. Osaltaan asiaan vaikutti se, että maalaiskansakoulujen opettajat olivat osa agraarista yhteisöä omine kotieläimineen ja kasvimaaineen. Lapset, ja heidän vanhempansa, näkivät, että koulusivistys ei tehnyt ihmisistä todellisuudelle vieraita.

-20- ja 30-luvuilla kansakoulun käyneet ovat koulutuksessa väliinputojien sukupolvi, sillä keskikoulut tulivat maaseudulle vasta viisikymmenluvulta alkaen. Monien sotienvälisen ajan lapsen koulutushaaveet tyssäsivät järjestelyiden hankaluuteen ja kalleuteen. Tämä koski erityisesti tyttöjä. Sotien jälkeen tyttöjen koulutus alkoi olla itsestään selvempää. Kärjistäen voi sanoa, että 20- ja 30-luvuilla tuvan nurkassa kirjaa lukevaa poikaa katsottiin suopeammin kuin lukevaa tyttöä. Ei aina; eräs haastatelluista kertoi, kuinka hänen isoisänsä piilotti tyynyn alle palkinnoksi karamelleja, "aapiskukko oli muninut", kun tyttö oli harjoitellut lukemista.

Entä nyt?

Väitöskirja käsittelee lasten velvollisuuksia eli (koulu)työtä. Sen jälkeen olen keskittynyt tutkimaan maalaisnuorison elämän muita puolia, eli osallistumista nuorisojärjestöiden toimintaan ja vapaa-aikaa ylipäätään. Merkittävässä roolissa ovat kulttuuriset ikäsiirtymät. Tietyn ikäiset lapset tai nuoret kokivat yhtäaikaan ja yhdessä erilaisia siirtymiä, kuten konfirmaation, jonka merkitys nuoren statukselle oli suuri. Nykyään nämä siirtymät eivät ole samassa määrin kollektiivisia. Asiat tehdään omaan tahtiin.